

Bij het afscheid van Peter Schatborn

• RONALD DE LEEUW •

Wie Peter Schatborn zegt, denkt aan Rembrandt-tekeningen. Vanaf het moment dat hij meewerkte aan de grote Rembrandt-tentoonstelling in 1969 in het Rijksmuseum is zijn naam voorgoed met deze meester verbonden. In 1970 schreef Schatborn zijn eerste artikel voor de *Kroniek van het Rembrandthuis*, de instelling die hij later vele jaren als voorzitter zal dienen. Sindsdien was er geen tentoonstelling van Rembrandt die niet van Schatborns immense kennis van de tekeningen profiteerde. Geen relevante Rembrandt-catalogus of -boek verscheen of ze werden zorgvuldig door hem gerecenseerd. Natuurlijk was Schatborns belangstelling breder dan Rembrandt of de Nederlandse 17de eeuw. Hij schreef ook over Turner en Delacroix, Breitner en Roland Holst en zelfs over 'de notaris in de kunst' als het zo uitkwam, maar onmiskenbaar is het als kenner van Rembrandts tekeningen, dat hij geboekstaafd zal blijven.

Peter Schatborn was geen opvallende vernieuwer, die nadrukkelijk grenzen verkende. Niettemin werd onder zijn leiding de actieradius van het prentenkabinet telkenmale ongemerkt vergroot. Tijdens Schatborns regime kwam de nationale fotocollectie definitief onder de hoede van het Rijksprentenkabinet en deed ook

20ste-eeuwse figuratieve tekenkunst schoorvoetend zijn entree, toen men inzag dat dit gebied door de musea voor moderne kunst verwaarloosd was. Onder de titel *Kunst, kennis en commercie* werd de schijnwerper gericht op de prominente rol van twee Nederlandse kunsthandels en ook buitenlandse teken- en prentkunst werd getoond en verzameld. De traditie Japanse prenten te verzamelen werd doorgetrokken tot kunstenaars uit de 20ste eeuw.

Onder Schatborns milde hand groeide de staf van het prentenkabinet uit tot een hecht team waarin allerlei projecten, tentoonstellingen en bestandscatalogi, in grote saamhorigheid gestalte kregen. Nauw waren ook de betrekkingen met verzamelaars in binnen- en buitenland, een arrangement tot wederzijds genoegen, waarbij de ervaring, kennis en connaisseurschap van conservator en collectioneur beide partijen gelijkelijk bevruchtte en inspireerde. Zijn grote kennerschap droeg hij overigens licht. *Dat zou best eens kunnen*, was vaak zijn toeschietelijk oordeel. Hij was wars van alle 'pomp and circumstance' en bewoog zich even ontspannen op de werkvloer als in de rol van begeleider van koninklijke gasten. Al vroeg onderkende Peter Schatborn ook de mogelijkheid sponsors in de teken- en prentkunst te

Peter Schatborn, mei 1998 (foto Karel Wetselaar).

interesseren, en bijzonder charmant werden de weldoeners door hem steeds ontvangen in de bibliotheekhal voor persoonlijke kunstbeschuwingen.

Als wetenschapper was Peter Schatborn altijd bereid een kleine of grote bijdrage aan publicaties elders te bieden, of een symposium met een spreekbeurt op te luisteren. Ook als voorzitter van het internationale overleg van prentenkabinetten (ook wel bekend als 'de 50 lux- maffia') knoopte hij wereldwijd innige banden aan met vooraanstaande vakgenoten. Bijzonder hecht was de relatie met de Fondation Custodia in Parijs en het Brits Museum, waarmee het Rijksmuseum dan ook in menig samenwerkingsproject optrok.

Wat de wetenschap aan Peter Schatborn verschuldigd is, beperkt zich niet tot de publicaties die in zijn bibliografie zijn vermeld. Naast de vier jaarlijkse tentoonstellingen werden in de periode Schatborn ook enkele indrukwekkende bestandscatalogi geproduceerd, het werk van velen met lange adem en discipline, die als standaardwerken hun prominente plaats in de kunstgeschiedschrijving nog vele decennia zullen behouden.

Trots kan Schatborn ook zijn op de generaties jonge wetenschappers die in het prentenkabinet hun training in de omgang met prent- en tekenkunst ontvingen. Vanuit het Rijksprentenkabinet zwermden zij weer uit naar collega-instellingen in binnen- en buitenland en ook in eigen huis profiteerde menig onderzoeksproject of tentoonstelling van deze 'eigen kweek'.

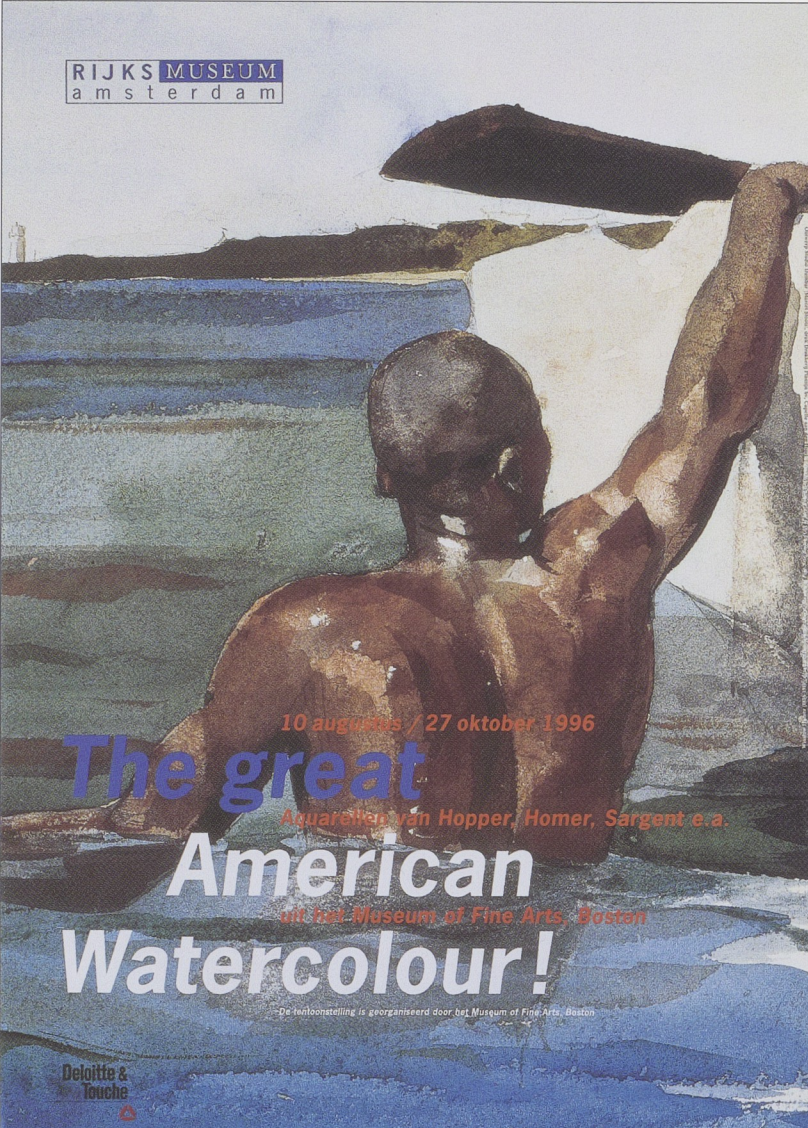
Als bruikleengever was Peter Schatborn ongekend genereus. De kleinste oudheidkamers konden op hem rekenen als ze iets ondernamen. Ook al kwam de aanvraag laat binnen, het prentenkabinet stelde er een eer in de musea niet teleur te stellen. Ook de missie ten aanzien van het grote publiek werd door Peter Schatborn nooit verzaakt. In zijn periode als hoofd van het prentenkabinet bracht hij de teken-

en prentkunst op tal van manieren dichter bij het publiek. Zo organiseerde het prentenkabinet ten tijde van de *Gay Olympics* een speciale expositie over het veelzijdige liefdesleven der Olympische goden. De tentoonstellingen werden steeds smaakvol, soms ook speels, ingericht. Het vaste kennerspubliek werd op niveau bediend, maar ook om nieuwe publieksgroepen werd actief geworven.

De klassieke vouwbladen die aanvankelijk de tentoonstellingen van werken uit de eigen collectie begeleidden, werden op den duur vervangen door aantrekkelijke kleine 'plaatjesboeken' waarin hoogtepunten uit de verzameling thematisch werden gepresenteerd, voorzien van korte informatieve teksten, zonder pretentieuze kunsthistorische ballast. Het was zijn manier om nu en dan – naast alle 'degelijke' kunsthistorische exercities – ook het pure kijkgenot recht te doen. Verfrissend waren ook enkele tentoonstellingen waarvoor niet uit de eigen verzameling werd geput, maar hoogtepunten uit andere collecties werden getoond, zoals de zeer succesvolle *The Great American Watercolour*, waar een publiek van 83.634 bezoekers voor toestroomde.

Toen in het Jubileumjaar van het Rijksmuseum in 2000 de kunst op papier er wat bekaaid dreigde af te komen, namen Peter en zijn collega's revanche door parallel aan *De Glorie van de Gouden Eeuw* een exquise selectie van tekeningen en prenten te presenteren van een schoonheid, die verstomd deed staan.

In 1981 wijdde Peter Schatborn een van zijn meest geslaagde tentoonstellingen aan 17de-eeuwse getekende figuurstudies. Hierin legde hij toen alle liefde die voortsproot uit zijn persoonlijke passie voor tekenkunst die rechtstreeks 'd'après nature' of 'nae 't leven' gedaan was. Twintig jaar later staat ook zijn afscheidstentoonstelling over de Nederlandse italianisanten – *Tekenen van warmte* – in hoc signo.



RIJKS MUSEUM
amsterdam

10 augustus / 27 oktober 1996

The great
Aquarellen van Hopper, Homer, Sargent e.a.

American
uit het Museum of Fine Arts, Boston

Watercolour!

De heraanstelling is georganiseerd door het Museum of Fine Arts, Boston

Deloitte & Touche

Het op heterdaad betrappen van de natuur en het leven is hem steeds blijven fascineren. Dat is ook precies wat Hendrick Goltzius' getekende portret van Gillis van Breen, de jubileumaankoop van het prentenkabinet in het jaar 2000, en Rembrandts portret van de acteur Willem Ruyter, één van Schatborns grootste 'vangsten', zo aantrekkelijk maakt. Het lijkt me een kwaliteit die hem ook na zijn museale loopbaan goed van pas zal komen.

Peter Schatborn heeft tallozen laten delen in zijn kennis van de tekenkunst, heeft bij velen de liefde ervoor gewekt of verdiept. Zijn genereuze mededeelzaamheid heeft hem en de tekenkunst veel vrienden geschonken. Moge de warmte die hijzelf zovelen tijdens zijn professionele leven heeft gegeven, hem nog lange jaren omringen.

Ronald de Leeuw
hoofddirecteur